

Nasjonalt forsvar

Taler

Sigbjørn Hølmebakk

Omstendigheter

Foredrag

- 1 Jeg tror det var den franske statsminister Clemenceau som uttalte de berømte ord: "krigen er en altfor alvorlig sak til at den kan overlates til generalene."

- 5 Når jeg nevner dette her, så er det ikke for å komme med noe utfall mot offisersstanden. Tvert imot. De norske offiserene ned gjennom tidene har aldri misbrukt sin stilling som politisk maktmiddel. De har vært knyttet til folkets liv og tradisjon, de har vært opptatt av sine oppgaver av militær art. Stort sett er det vel slik også i dag.

- 10 Det er viktig å peke på dette, fordi det berører et sentralt spørsmål når vi diskuterer forsvarspolitikken. Hvem skal avgjøre hvilken forsvarspolitik vi skal føre her i landet? (Hvem skal trekke opp retningslinjene? Hvem skal ha det avgjørende ord i beslutningsprosessen?)

- 15 Alle er vel enige om at det er ikke offiserene og de militære myndigheter, men de folkevalgte organer: - Storting og regjering.

Jeg tror også det er enighet om at i en så viktig sak er det nødvendig at de bestemmende myndigheter er i pakt med folkeviljen.

20

Før jeg går videre med dette, ville jeg gjerne si noen ord om offiserene og den rolle de spiller i Forsvaret, og peke på et forhold som jeg synes er ganske foruroligende.

- 25 Jeg har nettopp hatt en avisdebatt i Dagbladet og Aftenposten, der jeg tok til orde for et nasjonalt forsvar, bygget på nøytralitet, til avløsning av NATO-forsvaret. Jeg hevdet at mange offiserer delte mitt syn på dette.

30 Dette vakte sterke protester. Det ble hevdet fra fremtredende hold at man ikke kjente til en eneste offiser, hverken i Hæren eller Sjøforsvaret, som delte mitt syn. De eventuelle avvikere ble oppfordret til å tre fram i lyset. De ble oppfordret til å være "modige nok" til å tre fram offentlig.

35 Dette viser helt tydelig hvilket klima det i dag hersker innen de militære kretser. Det kreves mot for å hevde et avvikende syn.

Hvis enigheten virkelig er så voldsom, da er det grunn til å spørre: Er ikke dette et faretegn? Begynner vi ikke da å nærme oss den beryktede 99.9 prosentgrensen
40 - som vi i andre land tar som et tegn på at her har det foregått en viss indoktrinering?

Jeg håper at debatten i tiden framover vil sette søkelyset på dette punkt. For hvis det er sant at ensrettingen er kommet så langt innen forsvaret, hvis stemningen
45 er slik at det kreves mot for offentlig å si sin mening - da er det på tide å spørre, - hvilke prosesser har funnet sted for å tilveiebringe denne enighet - og i tilfelle: - er det tiltak som er satt i gang av de militære myndigheter selv, eller har de handlet i forståelse med de politiske myndigheter?

50 De militære myndigheter skal ikke bestemme forsvarspolitikken her i landet, men det er nødvendig og ønskelig at de deltar i den debatt og politiske prosess vår forsvarspolitik er et resultat av.

Det betyr ikke at de skal dominere den. Her tror jeg det er gjort en stor feil. De
55 militære synspunkter har fått en altfor dominerende plass. Alminnelige mennesker har i altfor liten grad blandet seg bort i dette. De fleste mennesker, ja også de fleste politikere, ser på forsvarspolitikken som noe udiskutabelt - en slags naturlov det ikke nytter å diskutere eller forandre på. Derfor opplever vi også at en veistump på Vestlandet kan vekke større debatt i Stortinget enn
60 forsvarsbudsjettet på over tre milliarder.

Altfor sjelden stiller man det grunnleggende spørsmål: hva er egentlig Forsvarspolitik?

65 Militærpolitikken er bare en del av vår sikkerhetspolitikk. Den må alltid utformes i samsvar med de politiske realiteter og den politiske situasjon.

Vi meldte oss inn i NATO i 1949, i den kalde krigens epoke. Når vi ser tilbake
70 på de 23 år som er gått siden den gang, må vi innrømme at det politiske bildet er
totalt forandret. Den kalde krigen er avløst av vilje til forhandlinger. USA og
Sovjet er kommet på talefot. SALT-avtalen er undertegnet, og Brandts øst-
politikk har ført til at den farligste og viktigste spenningsfaktor i Europa er
75 avløst av mulighetene for et fornuftig samarbeide. Den europeiske
sikkerhetskonferanse er kommet i gang. Det var aldri meningen at NATO skulle
være evigvarende, den skulle være midlertidig, til den politiske situasjon i Europa
var slik at man kunne diskutere muligheter for andre løsninger enn NATO.

Det ser ikke ut som den politiske utvikling i Europa har gjort inntrykk på våre
80 NATO-politikere. I stedet for å se vårt medlemskap i lys av den politiske
utvikling, legger man hovedvekten nesten utelukkende på de strategiske og
militære spørsmål. I første rekke på Sovjets sjømilitære oppbygging i nord. Dette
er selvsagt viktig, men det må ikke overskygge det spørsmål som for oss er det
avgjørende, nemlig: hva skal vi forsvare og hvilken målsetting har vi med vårt
85 forsvar?

Er målsettingen av ideologisk art: å yde vårt bidrag i en eventuell kamp mellom
øst og vest - mellom kapitalisme og kommunisme?

90 Nei og atter nei.

Målsettingen er å forsvare vårt eget land.

Hvilken plikt har Storting og regjering når det gjelder denne oppgave?

95 Å sikre det norske folk retten til å bestemme over sin egen skjebne. Å forsvare
norsk territorium, å sikre det norske folks liv og eksistens, å sikre folket retten til
å overleve i dette landet og til å velge sin egen livsform.

100 Dette er utgangspunktet. Dette må være vår målsetting. Og helt primært i denne
målsetting står én ting: å holde vårt land utenfor krigen i tilfelle av en konflikt.
Dette er det viktigste.

Løser NATO denne oppgave for vårt land? Etter min mening nei. Jeg tror at
105 den øker risikoen for at vi skal bli trukket inn i en ødeleggende krig, fordi vi er

blitt integrert i et militært system, ledet av stormaktene, der Norge automatisk vil bli trukket inn i en eventuell konflikt. Vi kan ikke hindre det, selv om vi aldri så mye ønsket å holde oss utenfor.

110

Vi har nettopp sett et program i TV som på en avslørende måte viser hvor maktesløse vi er. Jeg sikter til det svenske programmet om U 2-saken.

115

Dette er et typisk eksempel på hvordan presse og politikere kan behandle et problem, hvis det strider mot den offisielle politikk. Avisene flommet over av indignerte protester fordi intervjuobjektene var kryssklippet og angivelig ført bak lyset.

120

Det avgjørende og helt sentrale ble kjørt i bakgrunnen, nemlig: At norske politikere og norske militære myndigheter var ført bak lyset av en alliert makt. At USA hadde misbrukt vårt land så grovt at vi risikerte å bli utsatt for gjengjeldelsesangrep.

125

Var det sant at Gerhardsen, Lange og Handal ikke ante noe om det som foregikk? Var det sant at Tufte Johnsen ingenting visste? Eller var det slik at de ikke ønsket å vite, ikke ønsket å forstå?

130

Hvis de snakket sant, at de ingenting visste, så er kanskje det det mest uhyggelige. For det viser hvor maktesløse vi er i dette spillet, og hvor kyniske stormaktene er når det gjelder å tjene sine egne interesser.

135

Kan vi stole på de forsikringer som er gitt om at dette ikke skal gjenta seg? Vi har ingen garantier for det. Vi opplever stadig at fremmede ubåter på ulovlig vis ferdes i våre fjorder, sist nå i Sognefjorden. Hva slags ubåt var egentlig dette? Med veldige avisoverskrifter blir det slått opp at dette var en ubåt fra Sovjet eller Polen. Forsvarsministeren derimot sier at han ikke vet det, den er ikke identifisert. Kanskje vil vi om noen få år få et nytt U-program i Fjernsynet som avdekker hva som virkelig foregikk i Sognefjorden. Folk spør, og mistanken øker: hva er det for et spill som drives?

140

Vi har ingen garantier. Ikke i fredstid og slett ikke i en tilspisset situasjon, der vi vil ha enda mindre muligheter til å påvirke utviklingen eller bestemme over de tiltak som er nødvendige for å holde landet utenfor en konflikt.

Hvilke alternativer har vi til NATO?

La meg først nevne et alternativ som ikke er aktuelt. Vi skal ikke ha noen forsvarsmessig tilknytning til Sovjet eller Warszawa-pakten. Jeg nevner det her, fordi enkelte ganger blir debatten ført på et plan som om dette var alternativet. Det finnes ikke noe vettugt menneske i landet som ønsker noe slikt.

Et annet alternativ som heller ikke er aktuelt, og som heller ikke vil bli finne noen oppslutning i det norske folk: Total avrustning.

Jeg nevner det her, fordi det er et politisk parti i Norge som har dette som politisk program. Nå er det mye som tyder på at oppfatningen i partiet holder på å endre seg på dette punkt. Så vidt jeg forstår vil saken bli reist på SFs kommende landsmøte, og det er mitt inderlige håp at partiet vil finne fram til en mer realistisk holdning til vår forsvarspolitik.

Og med realistisk, mener jeg det tredje alternativ, det jeg selv støtter: Et nasjonalt forsvar til avløsning av NATO- forsvaret.

Da vi meldte oss inn i NATO i 1949, var det for en periode på tyve år. Etter den tid skulle vi ha anledning til å melde oss ut av alliansen med et års varsel.

Er dette bare tomt snakk? Er det et politisk vedtak for å kaste folk blå i øynene? Kan vi virkelig melde oss ut av NATO?

Selvsagt kan vi det. Vi har full rett til å gjøre det, og vi kan gjøre det uten å bryte noen traktat eller andre internasjonale avtaler. Men jeg er fullt klar over det argument som blir brukt - at en slik utmelding vilje forrykke maktbalansen og dermed øke spenningen i Europa. Et annet argument: at Sovjet nå aksepterer vårt NATO-medlemskap og har avfunnet seg med dette. Det skulle også bare mangle, hva skulle de ellers gjøre? Men det er klart at vi kan ikke ta hensyn til hva Sovjet mener - vi må bare ta hensyn til det som tjener Norges interesser. Det er også klart at ingen i dette landet - slett ikke NATO-motstanderne - ønsker å foreta seg noe som øker spenningen.

Derfor er det vel heller ingen som ønsker at vi skal gå ut av NATO på en måte som skaper angst eller blir oppfattet som en trussel mot noen part.

185 Det må skje på grunnlag av forhandlinger og avtaler, der vi gjør det helt klart hva
som er Norges vilje. Vi ønsker en nøytralitet basert på et nasjonalt forsvar, som
ikke er rettet mot noen part, men som bare har én oppgave: å forsvare vårt land.
Det er et legitimt krav som jeg tror partene vil respektere. Dermed kan vi bidra
190 til avspenningen i Europa, og dette burde også være helt i pakt med
intensjonene på den europeiske sikkerhetskonferansen, der Norge også deltar.

Mange vil sikkert spørre: Er dette virkelig mulig? Er vi ikke allerede så sterkt
infiltrert i dette militære blokkssystem, at en løsrivelse vil være umulig? Hva med
de enorme investeringer som er gjort i militære anlegg? Jeg tenker særlig på de
195 veldige systemer av varslings- og navigasjonsutstyr som strekker seg fra Nord-
Norge til Tyrkia? I dag oppfattes de som en trussel av den ene part, og de gjør
vårt land til et potensielt bombemål i en eventuell konflikt.

Vi kunne kanskje bruke dem til å skape større trygghet, ved å bruke dem som et
200 ledd i de kontrolltiltak og varslingstiltak som er nødvendig for sikkerheten i
Europa? Et av siktemålene med den europeiske sikkerhetskonferansen er blant
annet å etablere et permanent organ som kan ta seg av og overvåke den
europeiske militærpolitikk, og kanskje utstyret kunne stilles til rådighet for dem.
Kanskje FN kunne komme inn i bildet? Det er ting som bør drøftes.

205 Det store spørsmålet er selvsagt: Kan vi virkelig forsvare Norge? Kan vi få et
nasjonalt forsvar som er sterkt og effektivt nok til å trygge landets og folkets
eksistens?

210 I det historiske perspektiv, som alltid må være vår ledestjerne - er det dette og
bare dette, vi må ha for øye: å trygge vårt land og retten til å bestemme over vår
egen skjebne. Jeg tror det er mulig å forsvare Norge. Fra Naturens side er vi et av
de beste land å forsvare. Men en forutsetning er at viljen er tilstede - at det blir
skapt en virkelig forsvarsvilje hos hele folket, at vi får et forsvar som ikke bare er
215 en sak for topp-politikere, men for hele folket. Et forsvar, der hver enkelt mann
og kvinne vet at de kjemper for sitt eget land og ikke for stormaktsinteresser.

Det er dette, og ikke teknikken som er det avgjørende.

220 Temaet for kvelden er: "Forsvaret i 70-årene". Hvordan det vil bli, det vet vi
ikke.

Men jeg tror vi kan forutsi at debatten om det norske forsvar vil bli ført på en
225 helt annen måte enn i det tidsrom som er gått siden vi meldte oss inn i NATO.
Jeg ser dette møte som et tegn på det. Når vi ser tilbake på 50- og 60-årene, så var
forsvars- og sikkerhetspolitikken "hevet over partiene". Det var en setning som
stadig ble uttalt fra Stortingets talerstol: "Det hersker enighet om vår
forsvarspolitik." Ja, det ble sett på som særdeles foruroligende hvis noen våget å
230 bryte denne enighet.

Denne enighet eksisterer ikke lenger. I dag finnes det NATO-motstandere i de
fleste politiske partier. Det er en økende skepsis til NATO, særlig blant
ungdommen. Det går opp for stadig flere mennesker hvilken risiko og hvilke
235 farer det innebærer for vårt land. Ennå er ikke dette kommet til overflaten i sin
fulle bredde.

Denne økende skepsis henger selvsagt sammen med den politiske bevisstgjøring
og politiske utvikling i det hele. Mistillit til blokkpolitikken. Amerikanernes
240 krigsforbrytelser i Vietnam. En erkjennelse av at Norge ikke hører hjemme i en
militærallianse med fascistiske diktaturer som Portugal, Hellas og Tyrkia.

Det som skjedde i EF-kampen - da folket sa nei - var selvsagt også en veldig
stimulans. Jeg er helt enig med de politikere som hevder at folkeseieren i EF-
245 kampen styrket de nøytralistiske tendenser i vårt land. Selvsagt er det mange
som av taktiske grunner ikke ønsker eller våger å innrømme dette. Ja, selv
enkelte NATO-motstandere handler slik, fordi de tror det er god taktikk å
skjule hva som skjer. Den beste taktikk er alltid å si den hele og fulle sannhet. Og
sannheten er at NATO-bølgen har kulminert, og at NATO-tilhengerne er på
250 defensiven. Selv om de fremdeles kan slå galluptall i bordet.

Derfor tror jeg debatten kommer til å bli ført med en helt annen intensitet i
tiden som kommer - i Stortinget og utenfor Stortinget, i pressen og utenfor
pressen, i skolene, i de militære forlegninger og utenfor forlegningene. Det vil
255 ikke bli en kamp for å ødelegge eller svekke forsvarsviljen, men for å øke den.
Det som vil stå i sentrum, er det alternativ jeg har skissert: et nasjonalt forsvar til
avløsning av NATO-forsvaret.

Til de som fremdeles tror at alt vil bli som før, vil jeg anbefale å gjøre som tante
260 Ulrikke i Gunnar Heibergs stykke: Legge øret til jorden og lytte!

Kilde

Sigbjørn Holmebakk, "Hundevakt, grålysning", Oslo 1974.

265

Emner

Foredrag, Forsvarspolitik, NATO

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/nasjonalt-forsvar>

270

275

280

285

290

295

300